

Ђурђевица Јарић
Градска библиотека Панчево
maticno@biblioteka-pancevo.org.rs

УДК 027.8-051:37.018
371.64-051:37.018

Школски библиотекар у систему савременог образовања

- примери добре праксе -

Сажетак

Реализујући васпитно-образовне задатке кроз часове обуке у оквиру редовне наставе и кроз сарадњу са наставним особљем, школски библиотекар настоји да ученике оспособи за самостални рад, да им допуни знања усвојена у редовној настави и научи их да успешно повежу различите изворе знања и адекватно их примене у пракси.

Кључне речи:

школски библиотекар, васпитно-образовна делатност, извори библиотечких информација

У савременом систему образовања, школска библиотека постаје незаобилазно место у реализацији васпитно-образовног процеса, а библиотекар његов активни учесник.

Дугогодишња представа о периферној улози библиотеке постепено се мења и ствара се нова – о значају и улози библиотеке као месту где се учи и активно ради.

Библиотека, под истим условима, постаје доступна свим корисницима.

Одговорним и амбициозним библиотекарима заједнички су: озбиљност и одговорност у погледу схватања професионалних обавеза, свест о библиотекарској као равноправном члану колектива, тежња ка унапређењу струке, енергичност у решавању постојећих проблема, спремност за прихватање новина, комуникативност и спремност на сарадњу, спремност на перманентно стручно усавршавање, осмишљени планови рада са реално изводљивим садржајима...

Школски библиотекар, као стручни сарадник, у погледу стручне спреме изједначен је са наставним особљем и равноправни је учесник у васпитно-образовном процесу.

Успешност у раду обезбеђује му добра сарадња са комплетним наставним особљем, директором и свим стручним сарадницима. Због тога се план и програм рада библиотеке усклађује са потребама школе и остварљив је уколико га подрже сви учесници у образовном процесу.

Програм рада би требало да буде јасно осмишљен и практично изводљив, а не план који се преписује из године у годину.

Добар библиотекар поседује знања и способности за адекватну поуну библиотечких фондова, стручност за њихову обраду и спречност да их на најбољи начин приближи корисницима.

Васпитно-образовне задатке библиотекар усмерава на: оспособљавање ученика за самостални рад, на допуну и проширивање ученичких знања усвојених на часу, као и на оспособљавање ученика за повезивање различитих извора знања, с акцентом на њихову адекватну примену у пракси.

Оспособљавање ученика за самостални рад

Ученици у школу долазе са неуједначеним предзнањима, различитим радним навикама и интересовањем за усвајање градива. Многима се учење своди искључиво на књиге и не показују занимање за додатне информације.

Имајући то у виду, библиотекар, на часовима обуке у току редовне наставе (2 до 3 часа по одељењу у току године), ученике упознаје са референсном литературом (енциклопедије, речници, лексикони...), с циљем да им приближи садржаје, намену и начин коришћења.

Час се организује тако што се, након детаљне информације о начину коришћења референсне збирке, ученици упућују на истраживачки рад. У зависности од броја примерака *џриручне* литературе, рад може да се организује као индивидуални, рад у паровима, или групни рад. Школе углавном имају мањи број наслова у референсној збирци, па је упутно да библиотекар ученицима предочи постојање што већег броја наслова и упути их на њихово коришћење у другим библиотекама.

Други извор информација су каталози. Каталожке информације су незаменљив извор за упознавање библиотечког фонда. Битно је ученицима објаснити које врсте каталога постоје, које информације они пружају, као и начин коришћења и повезивање каталожких информација. Уколико школска библиотека нема разрађен систем каталога, овај час може се реализовати у најближој јавној библиотеци.

Ученици често, у школи или ван ње, чују непознате речи, али се не интересују да их разумеју. Понекад и наставници превиде потребу објашњења појединих појмова, или немају довољно времена да ученицима прошире знања додатним објашњењима.

Имајући ово у виду, библиотекар би требало да настоји да ученицима објасни појмове везане за општу културу: коаутор, приређивач, репринт издање, фототипско издање, минускула, стара и ретка књига, предговор, регистри...

Библиотекар има неограничен избор појмова које може одабрати да објасни за један школски час. Значајно је напоменути да је сваки избор добар уколико је усклађен са узрастом ученика и да ниједан објашњени појам није сувишан.

Одређени број појмова може да се обради у првом делу часа, док се у другом делу део појмова може задати као истраживачки задатак за проверу оспособљености ученика за коришћење приручне литературе.

Са све присутнијом рачунарском опремом, пут до информација знатно се скраћује. Тражење информација путем електронских извора за ученике је већи изазов од њиховог тражења у књижном фонду.

Улога библиотекара овде је веома значајна. Он ученицима мора да укаже на важност селекције информација и значај рационално коришћеног времена за проналажење битних и квалитетних информација.

Избор тема за претраживање је неограничен. Међутим, најпродуктивније је ограничити се на конкретан наставни предмет и методску јединицу која је већ обра-

ђена. Избор предмета није толико значајан колико настојање да се покаже обим информација којима се може допунити наставна јединица из уџбеника.

Места за реализацију ових часова су информатички кабинет или читаоница библиотеке са више рачунара намењених корисницима.

Облик рада зависи од броја расположивих рачунара и може бити: индивидуални, рад у паровима, или групни облик рада.

Пронаћи извор знања је успех, али је веома значајно да се пронађена информација адекватно и значајно искористи. Ученици пишу реферате, приказе, итд. и склони су да преузете информације усвајају, уклапајући их у садржаје својих радова. Стога се намеће потреба да библиотекар ученицима објасни како се користе и означавају преузете информације. Појмови: цитат, фуснота, литература... намећу се као садржаји нових наставних јединица.

Библиотекар би требало да припреми одговарајућу литературу да ученици, на конкретном примеру, виде оно што им објашњава. Места за одржавање ових часова су библиотека или учионица.

За часове са оваквим садржајима основни облик рада је рад на тексту, уз комбиновање осталих облика рада.

Допуна и проширивање знања усвојених на часу

Овај сегмент рада школског библиотекара реализује се допуном наставниковог излагања на часу или кроз непосредну помоћ ученицима у решавању постављених

Жељка Момиров, зидни објекат - мермер - лупа - челик- 850 x 370 cm

задатака. Везује се за непосредни наставни процес и библиотекар се намећу утврђени садржаји.

Креативност библиотекара овде се испољава кроз добар избор и умеће пружања најпотпунијих и најзанимљивијих информација. Библиотекар из фонда бира радни материјал, уобличава га и предлаже наставницима као могућност потпуније обраде конкретних наставних јединица. Други облик сарадње је да се, на захтев наставника, припрема одређени радни материјал. Без обзира ко иницира сарадњу, евидентно је да су потребне велика ангажованост, стручност и информисаност библиотекара.

Сарадња на допуни и проширивању знања везаних за наставни програм условљава константну сарадњу са комплетним наставним особљем, захтева широко опште образовање библиотекара, изискује добро познавање библиотечког фонда и захтева вешто сналажење у припремању информација из различитих медија.

Ангажованост библиотекара подразумева да се на што занимљивији начин допуне наставне јединице обрађене у књизи. Најчешће је то допуна у виду додатних занимљивости, филмског или звучног записа, итд. За реализацију оваквих часова библиотекар мора да поштује захтеве свих наставника и потруди се да библиотечки простор буде свима једнако доступан.

Коришћење библиотечког простора мора унапред да се утврди планом на месечном, евентуално недељном нивоу. То даје могућност библиотекар да исцрпно припреми информације из свих медија, да изврши њихову селекцију и презентује их у најприхватљивијој форми.

Часови се углавном реализују у сарадњи са наставником, мада понекад библиотекар може и сам да их организује.

Допуна знања, остварена кроз непосредну помоћ ученицима, од непроцењиве је важности. Постиге се избором литературе неопходне за обраду одређених тема и израду домаћих задатака. Ученици често доби-

јају радне задатке у виду наслова, без неопходне литературе. Библиотекар се тада ангажује да уради све што је у интересу ученика. Помоћ библиотекара овде је незаменљива, јер његово ангажовање надокнађује одређене пропусте наставника. Ученик помоћ добија када му је најпотребнија, осигурава поуздане изворе за рад, скраћује време за проналажење информација и добија прилику да, консултујући се са библиотекарском, избегне евентуалне пропусте у раду.

Поверење ученика библиотекар стиче разумевањем ученичких проблема, стварањем слободне и ненаметљиве комуникације и обезбеђењем пријатне атмосфере за рад.

Закључак

Ангажовање библиотекара на образовању корисника ствара код ученика јасну представу о улози библиотеке, подстиче мотивацију за коришћење информација из свих библиотечких фондова и пружа им задовољство у успешном комбиновању и коришћењу мултимедијских извора знања.

Образовани и информатички описмењени ученици имају изграђено самопоуздање, сигурност у наступу и у суочавању са проблемима. За њих не постоје нерешиви задаци, већ се само поставља питање степена успешности решавања постављених задатака.

Доступност информација не постаје привилегија појединца, већ способност свих, или већине, да на најбржи начин дођу до правих информација.

Потврду сврсисходности и успешности свог рада библиотекар има у ученицима способним да прикупе информације из различитих извора, да дају приоритет изворима информација, да критички вреднују и селекују информације, да провере веродостојност информација, да сагледају применљивост информација у пракси, да нове информације уграђују у постојећа знања и да знања искористе на прави начин.

School librarians in the modern education

- good practices –

Abstract

School librarian, working with teachers in the implementation of educational tasks through training sessions as part of regular training, makes efforts to train students for independent work, supplementing their knowledge adopted in the regular education and qualifies them for successfully linking different sources of knowledge, as well as to use them properly in practice.

Key words:

school librarian, educational activities, library information resources

ЛИТЕРАТУРА

1. *Водич за увођење у посао библиотекара школских библиотека*. Београд: Завод за унапређивање образовања и васпитања, 2006.
2. „IFLA/UNESCO смернице за школске библиотеке“. *Гласник Народне библиотеке Србије* 1 (2005): 387 – 417.

http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1282 (преузето 21. 3. 2010).

3. Пешаковић, Бранислава и Милка Тодосијевић. *Школска библиотека у савременом образовању: приручник за рад библиотекара и наставника основних и средњих школа*. Београд: Нова просвета, 1989.